

Beslut

?
efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
lärande för hållbar utveckling vid Ölyckeskolan
7-9 i Eslövs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Ölyckeskolan 7-9 avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling. Bakgrunden till granskningen är att Sverige genom Agenda 2030 förbundit sig att senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Granskningen handlar om i vilken utsträckning rektor styr och organiserar arbetet med lärande för hållbar utveckling så att det präglar utbildningen i sin helhet samt i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen inriktas på lärande för hållbar utveckling i årskurserna 7-9.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelat i tre bedömningsområden. Inom varje bedömningsområde har Skolinspektionen satt upp ett antal kvalitetskriterier som beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje bedömningsområde görs en sammantagen bedömning av skolans/verksamhetens arbete i relation till framtagna kvalitetskriterier inom området. Kvalitetskriterierna beskriver ett arbete med lärande för hållbar utveckling av hög kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att utvecklingsarbete behövs för att uppfylla kvalitetskriterierna anger Skolinspektionen på vilken eller vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning i relation till framtagna kvalitetskriterier vid Ölyckeskolan 7-9:

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-11-11 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5616) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektorn styr skolans arbete med lärande för hållbar utveckling, så att det präglar utbildningen i sin helhet. Det omfattar hur styrningen främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är, delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna. Det inkluderar också att det finns strukturer för samverkan mellan lärare för ämnesövergripande samarbeten. Vidare granskas om lärande för hållbar utveckling genomsyrar hela skolans verksamhet, genom att det förekommer aktiviteter som berör andra delar av utbildningen än själva undervisningen. Skolinspektionen granskar även om rektors styrning möjliggör samverkan med det omgivande samhället så att det skapas autentiska lärmiljöer som gör att de komplexa hållbarhetsfrågorna ges ett aktuellt sammanhang för eleverna. För att vara en del av skolans utvecklingsarbete behöver arbetet med lärande för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektors styrning ger lärarna förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan. Dock används inte dessa förutsättningar så att elever ges möjlighet att förstå hållbarhetsfrågor som en helhet där de olika dimensionerna samspelar och påverkar varandra. Vidare tillvaratar skolan endast vid något tillfälle kompetens hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Skolan möjliggör, i nuläget, i låg grad autentiska lärmiljöer genom kontakt med det omgivande samhället. När det gäller uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling gör skolan detta i viss utsträckning genom elevenkäter som bland annat omfattar elevernas upplevda delaktighet och inflytande. Dock finns i övrigt ingen systematisk utvärdering eller uppföljning av lärande för hållbar utveckling i övrigt. Granskningen visar vidare att det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar syftet med arbetet, dess innehåll och form. Eftersom en gemensam förståelse saknas finns det heller ingen riktning för arbetet med lärande för hållbar utveckling som gör att lärare, elever och rektor kan arbeta tillsammans.

Lärare ges förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan

Granskningen visar att rektors styrning ger lärare utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Till exempel har det värdegrundsprojekt som pågår på skolenheten kommit till stånd genom initiativ från en lärare och varje arbetslag har sedan utformat aktiviteterna utifrån behoven i sina klasser. Lärare berättar att de i arbetslaget fått tid motsvarande en halvdag till planering. När det gäller övergripande ansvar för värdegrundsprojektet är dock meningarna delade bland lärarna. Några av dem uppger att rektorn har tillsatt en grupp som tar hand om värdegrundsprojektet och får tid avsatt för att arbeta med det, medan andra säger att ansvaret ligger hos de olika arbetslagen. Lärare säger vidare att de uppfattar det som att rektorn ser det som önskvärt att fler ämnesövergripande arbeten organiseras, men att det i nuläget försvåras av pandemin och dess följder.

Vidare visar granskningen att rektors styrning ger lärare förutsättningar för samverkan. Dock används inte dessa förutsättningar för arbete med lärande för hållbar utveckling och inte heller för att ge elever möjlighet att uppfatta hur de olika hållbarhetsdimensionerna hänger ihop och påverkar varandra. Tid finns till exempel avsatt för samverkan genom arbetslagsmöten varje vecka och skolenhetsövergripande ämneslag några gånger per termin. Dessutom finns olika arbetsgrupper på skolan, såsom skolutvecklings- och trivselgrupp. Emellertid säger lärare i intervju att det inte finns någon fastställd agenda för arbetslagsmötena, och att de främst handlar om eleverna och deras välmående. Rektorn uppger i informationsinhämtningen att tiden för arbetslagsmöten inte är dedikerad till exempelvis ämnesövergripande diskussioner.

Både lärare och rektorn uttrycker i intervjuer en önskan om mer ämnesövergripande arbete på skolan. Detta för att utveckla undervisningen och ge eleverna en mer holistisk bild av bland annat hållbar utveckling. I Skolinspektionens skolenkät 2021 värderade den pedagogiska personalen på skolenheten "samverkan av undervisning" mycket lågt jämfört med samtliga medverkande skolenheter och i intervjuer ger lärarna enbart något enstaka exempel på samarbete mellan olika ämnen och lärare. Rektorn berättar att de på skolan de senaste åren arbetat med att öka andelen behöriga lärare, att generellt få en bättre struktur på arbetet och att förbättra elevernas resultat. En plan för mer ämnesövergripande arbete är nu på gång, och rektorn tillägger att det arbetet förenklas av att lärarna själva vill detta.

När det gäller lärarnas upplevda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera pedagogiska utmaningar de erfar i undervisningen framkommer i granskningen att det varierar mellan arbetslag i vilken utsträckning detta sker. Lärarna i ett arbetslag säger att detta inte sker, medan de i ett annat uppger att de när de pratar om pedagogiska dilemman i arbetslaget försöker vara stödjande och uppmuntrande mot varandra.

Skolan tillvaratar i viss mån kompetens hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling

I granskningen framkommer att skolan i ett sammanhang tillvaratar kompetens och erfarenhet hos annan personal än lärare i arbetet med lärande för hållbar utveckling. I det pågående värdegrundsprojektet¹ är elevhälsan delvis involverad. Till exempel har de lagt ut tips som lärarna kan använda i sitt arbete i klasserna. Enligt rektorn har de också medverkat genom samtal om värdegrundsfrågor med elever i vissa klasser. I övrigt kopplas dock inte kompetens hos övrig personal till arbetet med lärande för hållbar utveckling, trots att personal inom måltidsservice medvetet arbetar med bland annat matsvinn.

Rektors styrning möjliggör i låg grad kontakter med det omgivande samhället

I Skolinspektionens granskning framkommer att rektors styrning i liten utsträckning möjliggör för aktiviteter som skapar verkliga lärmiljöer där komplexa hållbarhetsfrågor kan sättas in i ett sammanhang för eleverna. Rektorn uppger att pandemin gjort att skolan inte kunnat ha kontakt med övriga samhället och dess funktioner i den utsträckning som är önskvärt. Samtidigt säger rektorn att det inte finns några direkta planer framgent för detta, undantaget praktisk arbetslivsorientering (PRAO) för eleverna i årskurs 8. Lärare ger i övrigt exempel på några enstaka studiebesök och föreläsningar som elever fått ta del av, såsom exempelvis ungdomsmottagningen och Lunds universitet.

Skolan har i vissa delar en systematisk uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionens granskning visar att rektorn och huvudmannen följer upp elevers delaktighet och inflytande genom elevenkäter och att det finns ett jämställdhetsperspektiv i uppföljningen. Rektorn uppger dock i informationsinhämtningen att eftersom skolenheten inte har någon uttalad plan eller uppsatta mål för arbetet med lärande för hållbar utveckling sker inte någon annan systematisk uppföljning av detta. När det gäller det värdegrundsprojekt som pågår på skolan, som kan kopplas till lärande för hållbar utveckling, är det ännu inte fastställt hur detta ska utvärderas och följas upp.

¹ Enligt Skolverket karakteriseras lärande för hållbar utveckling bland annat av reflektion kring värdegrunder.

Det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionens granskning visar att det på skolan saknas en gemensam förståelse för vad arbete med lärande för hållbar utveckling innebär. Rektorn säger att det inte tagits något gemensamt ”grepp” kring detta på skolan. Lärarna uppger att de inte har haft några samtal eller direkta diskussioner tillsammans i arbetslagen om lärande för hållbar utveckling. De har inte arbetat med begreppet och de behöver tydliggöra detta mer för att bygga en gemensam förståelse, tillägger några av dem. En lärare uppger att det sker undervisning med koppling till lärande för hållbar utveckling men att man som lärare inte alltid är medveten om det då de tillsammans inte satt ord på arbetet.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom bedömningsområdet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Skolinspektionens granskning visar att det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Det fattas en samsyn som omfattar hela skolan gällande såväl innehåll som formerna för utbildningen samt syftet med lärandet, att utveckla elevernas handlingskompetens. Eftersom en gemensam förståelse saknas finns det heller ingen riktning för arbetet med lärande för hållbar utveckling som alla lärare, elever och rektor kan arbeta tillsammans utifrån.

För att lärande för hållbar utveckling ska kunna bedrivas på ett framgångsrikt sätt som bidrar till elevernas handlingskompetens behöver lärande för hållbar utveckling genomsyra utbildningen i sin helhet. Lärande för hållbar utveckling kännetecknas av ämnesövergripande frågor och ett lärande som relaterar till övergripande läroplansmål så som kritiska förhållningssätt, reflektion kring värdegrund, demokratiska arbetssätt och delaktighet och inflytande från eleverna². Lärande för hållbar utveckling bör därför ses om en prioriterad uppgift för samtliga lärare och inte vara avhängigt lärarnas eget intresse eller endast förekomma i vissa ämnen. En grundläggande utgångspunkt för arbetet är att det finns en gemensam förståelse för vad

² Skolverket (2018). Kunskapsöversikt över arbetet med lärande för hållbar utveckling i skolväsendet. Rapport. Dnr 51.3-2018:947.

lärande för hållbar utveckling är och hur skolan ska arbeta med det. Att förståelsen är gemensam innebär att den är välkänd bland alla lärare och att de känner sig trygga med vad det innebär för deras egen undervisning och yrkesutövning. Om ansvaret tillskrivs enskilda individer utan stöd från en gemensam förståelse är det svårt att omsätta lärdomar till förändringar i hela organisationen. Risken är stor att individuella ansträngningar blir kortlivade projekt som bara existerar i enskilda ämnen eller enstaka klasser.³

Skolinspektionen rekommenderar därför rektor att bygga upp och upprätthålla en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar alla lärare. Den gemensamma förståelsen bör inkludera såväl innehållet som formerna för utbildningen samt syftet att utveckla elevernas handlingskompetens. En sådan förståelse kan till exempel etableras genom att rektor möjliggör och styr diskussioner där samsyn skapas mellan lärarna vad gäller lärande för hållbar utveckling. Därtill kan en gemensam förståelse etableras genom att skolan implementerar rutiner för ett kontinuerligt arbete med lärande för hållbar utveckling som också inkluderar rutiner för att introducera nyanställda i arbetet. En gemensam förståelse kan också etableras och upprätthållas genom ett kontinuerligt arbete för att göra alla lärare delaktiga i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling. Även kompetensutveckling kan bidra till en gemensam förståelse av lärande för hållbar utveckling (se nedan).

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling. Detta förutsätter att rektorn har tagit reda på behovet och utifrån det erbjudit relevant kompetensutveckling.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär. Det betyder att de har kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Det betyder också att de har kunskaper om de tre olika dimensionerna⁴ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att de uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras.

³ Mogren, A. (2019). Guiding principles of transformative education for sustainable development in local school organisations: Investigating whole school approaches through a school improvement lens (Doctoral dissertation, Karlstads universitet).

⁴ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna. Det har heller inte förekommit någon sådan fortbildning under de senaste åren, förutom en föreläsning om hållbar utveckling. Lärarna uttrycker i intervju att de har viss kännedom om Agenda 2030 och de tre hållbarhetsdimensionerna medan kunskaper om de nationella miljömålen i stort beror på vilka ämnen lärarna undervisar i. Granskningen visar vidare att lärarna till vissa delar identifierat pedagogiska utmaningar som uppstått i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

Rektorn har inte kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling och att lärarna inte har fått någon kompetensutveckling inom området.

Av informationsinhämtningen och intervjuer framkommer att någon kompetensutveckling direkt relaterad lärande för hållbar utveckling inte genomförts på skolan under de senaste åren. Dock berättar lärarna att de, på initiativ av förvaltningen, i höstas lyssnat på en föreläsning som handlade om hållbar utveckling. Rektorn och lärare berättar vidare att en stor del av personalen också fått kompetensutveckling det senaste året genom Eslövs kommuns satsning på TMO⁵. Generellt tas frågan om behov av kompetensutveckling upp under rektorns utvecklingssamtal med lärarna, men lärarna säger att några frågor kring sådana behov inom lärande för hållbar utveckling har de inte fått. Några av dem säger att, genom denna granskning, har de blivit medvetna om att de har behov av kompetensutveckling inom området.

Lärarna uppger sig ha viss kännedom om Agenda 2030 och de olika hållbarhetsdimensionerna

Lärarna uppger att de har viss kännedom om Agenda 2030 och kan ge exempel på mål som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Till exempel säger en lärare att i hans ämnen är miljö- och klimatmålen i fokus, medan målen gällande demokrati och jämställdhet kunde tas upp tydligare. En annan lärare berättar att hen just arbetat med målen i Agenda 2030 med eleverna i årskurs 7.

⁵ Traumamedveten omsorg

Gällande de nationella miljömålen är det endast en av NO-lärarna som säger sig ha god kännedom om dem, eftersom de finns med i de läromedel som används i ämnena. Övriga lärare uppger att de har vaga eller inga kunskaper om de nationella miljömålen.

Lärarna säger vidare att de har varierande kunskaper om de tre dimensionerna av hållbar utveckling (de ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska dimensionerna) beroende på vilka ämnen de undervisar i. Några av lärarna uppger sig ha goda kunskaper om den miljömässiga och sociala dimensionen, medan en av dem uppger sig ha minst kunskap om den ekonomiska. Som tidigare nämnts uttrycker lärarna en önskan om mer ämnesövergripande arbete på skolan. Detta för att utveckla undervisningen och ge eleverna ett mer holistiskt perspektiv på hållbar utveckling, där samtliga dimensioner blir synliga.

Granskningen visar att lärarna identifierat pedagogiska dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Både i informationsinhämtningen och i intervjuer framkommer att lärarna ser svårigheter med att väcka elevernas intresse och engagemang kring hållbarhetsfrågor. Några av dem säger att eleverna verkar ha svårt att ta till sig fakta om hållbar utveckling för det är så långt från deras verklighet. Några av lärarna ger exempel på att de använt "elevnära" frågeställningar i undervisningen, och att eleverna då visat nyfikenhet och lust att lära. (Se mer nedan).

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Granskningen visar att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och att de inte heller har fått någon kompetensutveckling inom området.

Rektor behöver därför utveckla arbetet med att kartlägga behovet av och erbjuda relevant kompetensutveckling för lärarna inom lärande för hållbar utveckling. För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta med och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de praktiskt kan arbeta med lärande för hållbar utveckling utifrån de didaktiska aspekterna innehåll (vad), form (hur) och syfte (varför). Lärarna behöver ha kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de

nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Vidare behöver de ha kunskaper om de tre olika dimensionerna⁶ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att lärarna uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras. Rektor har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.⁷

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att genomföra en kartläggning av behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och vidta adekvata åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Kompetensutveckling kan också bidra till en gemensam förståelse av lärande för hållbar utveckling (se ovan).

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör lärande för hållbar utveckling. Det omfattar i vilken utsträckning eleverna involveras på ett konkret sätt i undervisningen och utbildningen som rör lärande för hållbar utveckling. För att inflytandet ska vara reellt behöver flickor och pojkar stimuleras till att ta aktiv del i planering och utvärdering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll samt andra aktiviteter i utbildningen.

I detta ingår också i vilken utsträckning eleverna får möjligheter att tränas i att göra medvetna etiska ställningstaganden och att flickor och pojkar upplever autenticitet i undervisningen genom att den tar upp problem som känns angelägna för dem. Elevernas ställningstaganden ska få bygga på såväl kunskaper som vad de moraliskt vill värna om.

Slutligen omfattar området i vilken utsträckning utbildningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt där en mångfald av åsikter, värden och perspektiv används för att belysa hållbarhetsfrågor. I det ingår att alla får säga sin mening, att åsikter tillåts stå i konflikt med varandra och att flickors och pojkars tankar och idéer tas på allvar. En utgångspunkt i ett pluralistiskt perspektiv är att undervisningen startar i elevernas samtal och att undervisningen synliggör olika perspektiv och värdekonflikter i hållbarhetsfrågor.

⁶ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

⁷ Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att eleverna får möjlighet att göra etiska ställningstaganden i undervisningen men utrymmet för att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv är begränsat. Eleverna ges också i begränsad utsträckning möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar, med olika perspektiv och värdekonflikter närvarande. Vidare ges eleverna i låg grad möjligheter till delaktighet och inflytande i frågor som berör bland annat hållbar utveckling.

Eleverna ges möjlighet att göra etiska ställningstaganden men får endast i viss utsträckning bearbeta frågor som berör deras liv

Skolinspektionens granskning visar att även om eleverna ges möjlighet att göra etiska ställningstaganden i undervisningen så bearbetas frågor som berör deras liv endast i viss utsträckning. Några av eleverna berättar i intervju att de vid något tillfälle har fått arbeta med värderingsövningar där de fått göra etiska ställningstaganden. Under arbetet med värdegrundsprojektet har elever till exempel fått ta ställning till vad som är "OK" att göra och inte genom att visa olika färger. Grönt stod för vad man skulle fortsätta göra, den orange färgen stod för vad man skulle lära sig och röd vad man inte skulle göra, berättar eleverna. Vidare säger elever från en klass att i de svenska fått göra en "fyra-hörnövnig" utifrån ett etiskt dilemma i en roman de läst. Lärarna säger att de låter eleverna arbeta mer med svåra frågor och etiska dilemman med stigande ålder. Till exempel har eleverna i samhällsorienterande ämnen fått diskutera dödsstraff och i hem- och konsumentkunskap argumentera för och emot att äta kött utifrån ett etiskt perspektiv.

När det gäller att bearbeta frågor som rör elevernas liv framkommer i granskningen att eleverna endast får göra detta i viss utsträckning. Elever säger i intervju att de inte arbetat med frågor som berör dem, och tillägger att de önskar att lärarna skulle låta dem göra det. Då skulle undervisningen bli mycket mer intressant. Rektorn och lärarna ger några exempel på frågor som tagits upp i undervisningen utifrån elevernas liv såsom drivmedel till A-traktorer, tillsatser i godis och som ovan nämnts att äta eller inte äta kött. Lärare tillägger att de försöker hitta sådana ämnen hela tiden och att det inte behöver vara stora frågor.

Undervisningen präglas i vissa delar av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt

Granskningen visar att eleverna i viss mån ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Både lärare och elever berättar emellertid att klassrumsklimatet varierar mellan klasserna. I vissa klasser kan alla säga vad de tycker och att det är okej att tycka olika, medan det i andra beror på vem som säger något om andra lyssnar. Rektorn säger att de på skolan har bekymmer med att eleverna inte accepterar varandras olikheter och inte inser att man kan tycka olika. Lärarna berättar att de försöker skapa ett bättre debattklimat bland annat genom att låta eleverna diskutera i mindre grupper.

Granskningen visar att undervisningen i vissa delar kännetecknas av att det finns olika perspektiv och värdekonflikter och att lärandet i viss utsträckning inte handlar om att hitta ett enda rätt svar. Visserligen säger eleverna i intervju att de inte upplever att man i undervisningen pratat om att det kan finnas olika perspektiv på hållbarhetsfrågor och att det kan uppstå värdekonflikter, men lärarna ger exempel på sådana frågeställningar. Till exempel beskriver en lärare att hen i sin undervisning låtit eleverna läsa tre artiklar med olika syn på biologisk mångfald och ekologisk odlings inverkan på klimatet. Syftet med urvalet var att låta eleverna förstå att det är svårt att veta vad som är "rätt" och vad som är "fel".

Eleverna ges i låg grad möjlighet till inflytande och delaktighet i undervisning och utbildning

Av Skolinspektionens granskning framgår att eleverna inte i någon större grad upplever att de kan bidra till hållbar utveckling. I intervju säger elever att källsortera skräp och åka kommunalt kan de göra, men de kan inte göra de stora förändringarna i världen. Några av eleverna uppger att de upplever att flickor är mer engagerade när det gäller att bidra till hållbar utveckling, medan andra säger att det är olika från person till person och har inte med kön att göra.

Granskningen visar att eleverna inte ges möjligheter till aktiv delaktighet i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling. I det värdegrundsprojekt som bedrivs på skolan har eleverna inte haft något inflytande, varken gällande form eller gällande innehåll. Vidare framkommer i intervjuer med elever och lärare att eleverna inte får vara delaktiga och ha inflytande i undervisningen i någon större utsträckning. Exempelvis sker utvärdering av undervisningen enbart vid enstaka tillfällen av enstaka lärare och eleverna har inte fått komma med förslag på ämnen och frågor de ska behandla. Dock framkommer att när det gäller arbets- och examinationsformer får eleverna, beroende på vilken lärare som undervisar dem, ibland komma med förslag. När det gäller elevinflytande utanför själva undervisningen finns klassråd och elevråd på skolan. Dock säger några av eleverna att det inte är någon idé att ta upp några frågor där för det händer ändå inte något. Andra elever kan dock ge exempel på frågor där elevrådet har varit med och påverkat såsom borttagande av kepsförbud och återinförande av elevcafé.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.

Granskningen visar att elever i låg grad ges möjligheter till inflytande och delaktighet både i arbetet med hållbarhetsfrågor och generellt på skolan. Rektorn och lärare behöver utveckla verktyg och arbetssätt för att göra eleverna mer delaktiga i arbetet med att formulera mål, planera, genomföra och utvärdera lärandet för hållbar utveckling för att på så sätt öka elevernas delaktighet och inflytande. Enligt läroplanen är det inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.⁸ För att elevers delaktighet och inflytande i skolan ska bli en realitet bör lärarna involvera elever på ett konkret sätt i undervisningen samt utbildningen. Eftersom inflytandet ska vara påtagligt, det vill säga tydligt för eleverna, räcker det inte med att läraren själv planerar undervisningen, med hänsyn till elevernas intressen och tidigare erfarenheter. Genom att eleverna görs delaktiga och ges inflytande över undervisning och utbildning, utvecklas deras handlingskompetens och utbildningen stannar inte vid att ge kunskaper om tillstånden i världen, utan främjar också elevernas vilja och förmåga att påverka utvecklingen i en hållbar riktning.⁹

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att tillsammans med lärarna utveckla arbetet med att, genom demokratiska arbetsformer, ge eleverna möjlighet till inflytande och delaktighet i de delar av utbildningen som berör lärande för hållbar utveckling. Det kan till exempel innebära att eleverna ges utökade möjligheter att påverka vilka frågor som de ska arbeta med eller hur de ska arbeta med ett visst innehåll. Det kan också handla om att eleverna får planera och leda seminarier och ha synpunkter på litteratur/läromedel. Elever kan också genom ett aktivt arbete med klassråd och elevråd ges reellt inflytande över planering och utvärdering av arbetsformer och innehåll i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.

⁸ Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

⁹ Almers, Ellen (2009). *Handlingskompetens för hållbar utveckling: Tre berättelser om vägen dit*. Diss. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.

På Skolinspektionens vägnar

X Mimmi Delsing

Beslutsfattare

Signerat av: Mimmi Delsing

X Christina Sjögren

Föredragande

Signerat av: Christina Sjögren

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Camilla Ekman, Ann Edvinsson och jurist Elisabeth Fogelberg deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Granskningsintervjuer har genomförts på Ölyckeskolan 7-9 mellan den 31 januari och 14 februari 2022 av utredarna Christina Sjögren och Camilla Ekman.

Eslövs kommun ligger i Skåne län och har cirka 34 500 invånare. I Eslövs kommun finns 15 kommunala grundskolor varav Ölyckeskolan 7-9 är en. Ölyckeskolan 7-9 är belägen i Löberöd (en mindre tätort) och har läsåret 2021/2022 cirka 190 elever. Lärarna på skolenheten är organiserade i tre årskursvisa arbetslag. Skolenheten leds av en rektor.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningstillfället inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 7-9
- Tre gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningstillfället för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde A: Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

- Rektor och lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, till exempel genom en pedagogisk helhetsidé.
- Rektors styrning ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i relation till skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.
- Lärarna har goda förutsättningar för samverkan i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Lärarna upplever sig också ha goda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera dilemman eller för att utveckla sin undervisning.
- Det förekommer aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling som involverar och tar tillvara erfarenheter och kompetens hos övriga personalgrupper i skolan. Aktiviteterna berör inte enbart undervisningen, utan också andra delar av utbildningen.
- Rektors styrning möjliggör ett utbyte och en kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

- Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. I uppföljningen finns ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömningsområde B: Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

- Lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning.
- Lärarna bedömer att de har goda kunskaper om de tre olika dimensionerna, dvs ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska av hållbar utveckling. Undervisningen om lärande för hållbar utveckling behandlar hållbar utveckling utifrån ett holistiskt perspektiv där dimensionerna integreras.
- Lärarna kan ge exempel på pedagogiska utmaningar inom ramen för lärande för hållbar utveckling. Konkret innebär det till exempel att de kan redogöra för något dilemma de har identifierat och hur de hanterar det.
- Lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling.

Bedömningsområde C: Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

- Eleverna ges genom aktiv delaktighet möjlighet att utveckla förtroendenhet med demokratiska arbetsformer. Såväl flickor som pojkar ger uttryck för att de har möjlighet att bidra till hållbar utveckling genom att vara med och påverka.
- Eleverna upplever att undervisningen ger dem möjlighet till medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Såväl flickor som pojkar får möjlighet att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.
- Eleverna upplever att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det oftast finns olika perspektiv och intressekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/skolors-arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling)

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde A

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 §§ samt 4 kap. 4-7 och 14 §§ skollagen (2010:800)

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) inklusive kursplaner i grundskolans ämnen (Lgr 11)

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen (SKOLFS 2011:19)

Bedömningsområde B

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 och 34 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bedömningsområde C

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 4 kap. 9 och 13 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, En

likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde: Rektorn behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Rektorn behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Rektorn och lärarna behöver utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?